

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE — DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — ECONOMIE POLITICĂ

DIRECTOR: C. G. DISSESCU

PRIM-REDACTOR: V. ATHANASOVICI

Redactori: PAUL NEGULESCU, DEMETRU NEGULESCU, ALEX. CERBAN, G. MEITANI, G. G. DANIELOPOLU
G. C. CRISTESCU, SILIU RĂDULESCU

ZIARUL APARE
JOIA ȘI DUMINECA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STRADA PARIS, 20

REDACTOR-ADMINISTRATOR
B. P. RĂDULESCU

ABONAMENTELE

se fac pe an și pe jumătate de an
la 1 Ianuarie și 1 Iulie

Dela 1 Iulie până la 1 Sept. ziarul nu apare

GRIGORE G. PĂUCESCU
FONDATOR-PROPRIETAR

Un număr: 50 bani
Un număr vechiu 1 leu

COSTUL ABONAMENTULUI

Pe an, 40 lei; pe jumătate an, 20 lei

Studiiile plătesc pe jumătate
Pebru străinătate se adaogă timbrul postal

SUMAR

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ. — *Inalta Curte de casațiune și justiție, secțiunea II*: Ion Dumitru David și alții cu «Astra-Română».

Curtea de apel din Iași, secțiunea I: D-nii S. P. Georgescu, Const. G. Toma, Petru Pogonat și alți avocați din baroul de Iași cu d-na Ella Negruzzi. Observație de d-l D. Alexandresco.

Buletinul publicațiilor judiciare.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIUNE ȘI JUSTIȚIE

SECȚIUNEA II

Audiența dela 11 Ianuarie 1913

Președinta d-lui I. Duca, consilier

Ion Dumitru David și alții cu «Astra-Română»

CONCESIUNI PETROLIFERE. — CONSOLIDARE. — COMISIUNEA DE CONSOLIDARE. — APEL. — SCHIMBAREA CALITĂȚEL. — ART. 327 PR. CIVILĂ ȘI ART. 4 DIN LEGEA DE CONSOLIDARE.

Cu toate că art. 4 din legea de consolidare nu ridică dreptul de apel părților în proces, fie că ele nu s'au prezentat înaintea comisiunii de consolidare, fie că s'au prezentat dar n'au pus nici o concluziune și nici nu privește pe cei citați ca părți în proces, totuși aceștia nu pot să-și schimbe în apel calitatea ce aveau înaintea primei instanțe, fără a fi formulat în această calitate pretențiile lor.

No. 7. — Respins recursul făcut de Ion Dumitru David zis Ioan Dumitrescu, Nicola Dumitru David zis și Nicolae Dumitrescu și Stanislav Mihailik

ziei No. 159 din 1891 a Curței de apel din București secția I, dată în proces cu societatea «Astra-Română».

S'a citit raportul făcut în cauză de d-l consilier C. Nicolescu.

S'au ascultat d-nii avocați Danielopol și Panaitescu, în desvoltarea motivelor de casare; d-l avocat Saita în combateri.

Curtea, deliberând,

Asupra motivului I de casare:

«Violarea art. 3, 4, 7 și 16 din legea de consolidare și art. 327 pr. civilă și exces de putere.

«Fiind citați în instanța de consolidare ca moștenitori ai mamei noastre, eram în drept față cu dispozițiunile legii de consolidare să facem orice opuneri, să propunem orice mijloace de apărare, să pretindem chiar și revendicarea terenului concedat de mama noastră fără a fi obligați a face pentru această cerere în scris, pentru că noi figurăm în instanță citați chiar de societatea «Astra-Română», numai cei necitați sunt obligați a face cerere în scris pentru pretențiunile ce noi formulăm, pentru ca astfel să poată figura și ei în instanță. Prin consolidare se urmărește căpătare de drepturi erga omnes asupra concesiunii, prin urmare instanța de consolidare ca să poată da o asemenea hotărâre este datoroare a ascultă pe toată lumea și a lua informațiuni de ori și unde, așa că noi trebuia să fim ascultați în mijloacele ce am propus, mai ales că nici un text de lege nu obligă ca și cei citați să facă contestații în scris la consolidare pentru pretențiunile ce ar avea. Curtea dar a comis un exces de putere și a călcat și dispozițiile art. 1, 4, 7 și 16 din legea de consolidare și art. 327 pr. civilă, când nu ne-a ascultat mijloacele ce am propus respingându-ne apelul ca inadmisibil. Curtea a mai comis un exces de putere și prin faptul că ne-a considerat pretențiunile formulate asupra terenului ca o acțiune în revendicare, când nu era decât un mijloc de apărare la consolidarea cerută de societatea «Astra-Română» pentru că de fapt noi posedăm terenul».

Având în vedere deciziunea supusă recursului din care se constată că Catrina Dumitru David, mama recurenților Ion și Nicolae Dumitru David, a dat în concesiune, în anul 1900, societății «Astra-Română» un teren din Moreni; că, la 1910, această societate a cerut consolidarea aceluși teren și fiindcă la această dată concedenta Catrina Dumitru David murise, s'a chemat în instanță copiii ei, ca moștenitori, între care și recurenții Ion și Nicolae Dumitru David; că, înaintea comisiei de consolidare, recurenții nu s'au prezentat și, în lipsa lor, s'a admis consolidarea prin hotărârea cu No. 99 din 1910, pe care în urmă a apelat-o și în instanța de apel a intervenit și Stanislav Mihailik către care recurenții concedau același teren concedat de mama lor către societatea «Astra-Română»; că, Curtea de apel din București, prin deciziunea adusă în recurs, a respins apelul ca inadmisibil pe baza art. 327 din procedura civilă, și în consecință a respins ca inadmisibil și intervenția făcută de Mihailik;

Considerând că, se constată că înaintea Curței de apel recurenții Ion și Nicolae Dumitru David au susținut că terenul concedat de mama lor societății «Astra-Română» a fost al tatălui lor decedat, prin urmare li se cuvine lor, și mama lor nu-l putea concede, că chiar dacă l-a concedat pentru dâșii ca tutoare, ei fiind atunci minori, trebuia să îndeplinească formele cerute de legea de consolidare art. 16, adică să obție avizul favorabil al consiliului de familie și omologarea tribunalului;

Că, Curtea de apel a constatat că recurenții au făcut apel înaintea sa ca moștenitori ai tatălui lor, calitate pe care n'au avut-o la prima instanță unde au fost chemați în calitate de moștenitori ai mamei lor, revendicând în același timp în calitate de moștenitori ai tatălui lor, terenul în litigiu, cerere care nu se făcuse la prima instanță;

Considerând că, după art. 327 pr. civilă, nu se va putea schimba în apel nici cauza nici obiectul pricinii și nici calitatea părților;

Că instanța de fond constatând, în speță, că apelanții și-au schimbat calitatea lor, căci de unde la prima instanță figurase ca moștenitori ai mamei lor dela care societatea «Astra-Română» avea concesiunea terenului în litigiu, în apel și-au luat calitatea de moștenitori ai tatălui lor, cu drepturile căruia cereau

revendicarea aceluși teren, cu drept cuvânt Curtea de apel le-a respins apelul ca inadmisibil, întrucât nu și-au formulat în calitate în care au făcut apel pretențiunilor lor prin petiție adresată președintelui tribunalului situațiunii terenului, fie înainte de cerere, fie chiar în ziua cercetării în localitate conform dispozițiilor art. 4 din legea de consolidare;

Că, dacă art. 4 din legea de consolidare nu ridică dreptul de apel părților în proces, fie că ele nu s'au prezentat înaintea comisiei de consolidare, fie că s'au prezentat, dar n'a pus nici o concluziune, și dacă acel articol nici nu privește pe cei citați ca părți în proces, totuși aceștia nu pot să-și schimbe în apel calitatea ce o aveau înaintea primei instanțe fără a fi formulat în această calitate pretențiunile lor după cum s'a arătat;

Că, prin urmare, motivul de casare este nefondat.

Asupra motivului II de casare:

„Omisiune esențială. Curtea nu se pronunță asupra nulității concesiunii, făcută fiind de mama noastră fără avizul consiliului de familie și omologarea tribunalului, cum cere art. 16 din legea de consolidare. Această omisiune este esențială prin faptul că dacă Curtea examinează această chestiune, evită de a califica mijlocul nostru de apărare ca o acțiune în revendicare și în cazul acesta se indică soluția că aveam dreptul de a opune în instanța de apel chiar în calitate în care fusesem citați toate mijloacele și motivele ce n'am propus la prima instanță“.

Considerând că din decizia supusă recursului se constată că recurenții n'au mai susținut înaintea Curței de apel în ziua când s'a judecat apelul lor, nulitatea concesiunii făcută de mama lor fără avizul consiliului de familie și omologarea tribunalului, așa că Curtea de apel nu face omisiune esențială dacă nu discută nulitatea propusă;

Că, de altfel, apelul recurenților fiind inadmisibil pentru că în apel și-au schimbat calitatea ce aveau la prima instanță, nu putea propune nulitatea concesiunii care fusese întărită de către prima instanță, întrucât aceasta era o chestiune de fond care n'ar fi putut fi propusă și discutată decât numai după ce apelul s'ar fi declarat admisibil;

Că, dar, din ambele puncte de vedere motivul de casare este nefondat;

Considerând că recurenții au declarat că renunță la motivul al III-lea de casare.

Pentru aceste motive, respinge.

CURTEA DE APEL DIN IAȘI

SECȚIUNEA I

Audiența dela 15 Mai 1913

Președinta d-lui I. T. Burada, prim-președinte

D-nii S. P. Georgescu, Const. G. Toma, Petru Pogonat și alți
avocați din Baroul de Iași cu d-na Ella NegruzziAVOCAT. — FEMEIA-AVOCAT. — INSCRIERE IN TABLOU. — NE-
ADMISIBILITATE.

Legea avocaților din 12 Martie 1907 și împrejurările în care a fost întocmită nu lasă nici o îndoială asupra intenției legiuitorului de a nu recunoaște femeilor dreptul de a fi înscrise în barou și a profesă avocatura.

Curtea,

Văzând apelul făcut de Const. Gh. Toma, S. P. Georgescu, Petru Pogonat, M. O. Mavrodin, Cezar Simionescu, Gh. Dimitriu-Păușești, Emilian Marcu, D. M. Botez, I. A. Sepilici, D. G. Longinescu, Alfons Herovanu, N. Gheorghiaș și V. E. Teodoru, avocați din Iași, contra deciziei consiliului de disciplină a baroului din Iași, prin care se admite cererea d-nei Ella Negruzzi de a fi înscrisă în barou ca avocat stagiar.

Ascultând pe d-nii avocați I. Peretz, Sp. Georgescu și M. Mavrodin, în susținerea apelului, și pe d-nii avocați C. Sturdza, N. Xenopol și E. Herovanu în combateri;

Văzând că legiuitorul, de câte ori a voit să permită și femeilor să se bucure de oarecare drepturi ce în trecut au fost rezervate și exercitate numai de bărbați, a prevăzut aceasta formal în legile respective ca aceea a instrucțiunii publice, a poștei, telegrafului și telefonului, ceea ce nu se vede în legea avocaților;

Văzând că legea avocaților din 6 Decembrie 1864, a fost luată după legea franceză dela începutul secolului treut; că, după această lege și după tradițiile legiurilor anterioare franceze, femeile nu aveau dreptul să se înscrie în barou și a profesă avocatura și aceasta se învederează prin faptul că a trebuit să se facă o lege în 1900, care să le acorde acest drept; că, și după obiceiurile și tradițiile române femeile de asemenea nu au avut dreptul a reprezenta în justiție și a pleda pentru alții; că, în Muntenia, — cu toți termenii vagi ai legii Caragea, că femeile se îndepăr-

tează dela cârmuirile politicești, dela dregătorii și slujbe publice, — nu s'a ivit nici un caz în care o femeie să se înfățișeze ca avocat la vre o instanță judecătorească și nici cel puțin nu a cerut a fi primită ca vechil; că, din contra, în Moldova încă în 1839, sa opresc femeile ca și monachii, oștenii și alții a fi vechili, iar în 24 Noembrie 1849, logofeția (ministerul justiției) prin circulara No. 6380 din 24 Noembrie răspunde la desegarea ce se cerea de tribuualul din Bacău, că femeile nu pot fi vechile, lucrul acesta fiind oprit și de Basilicale; că, prin urmare, legiuitorul din 1864, a regulamentat corpul avocaților format numai din bărbați, neavând a se ocupa de femei, care în viitor ar căpăta titluri academice dela vre o facultate juridică;

Văzând că, chiar dacă ar fi vre o îndoială asupra intenției legiuitorului din 1864, cu privire la îndepărtarea femeii din barou, această îndoială dispăre în fața legii din 12 Martie 1907 și a împrejurărilor în care a fost întocmită; că, deși nu se spune expres că femeile nu se vor admite în barou, aceasta însă nu era necesar a fi prevăzut în lege, întrucât, după cum am văzut, în trecut nu s'au bucurat de acest drept spre a li se ridică în urmă, iar când au încercat a intra în barou, li s'a răspins cererea, cum se vede aceasta și din decizia Curței de apel din București, secția II, din 25 Octombrie 1902; ¹⁾ că, apoi, înainte de întocmirea acestei legi s'au consultat toate barourile din țară și s'au adunat în congres la Iași avocați din întreaga țară, la care congres s'a propus și chestiunea femeii-avocat, respingându-se de aproape unanimitatea congresiștilor; că, față cu un astfel de rezultat, obținut de inițiatorul acestei propuneri, d-l avocat M. Antonescu, raportorul legii, care era în acelaș timp promotorul și făuritorul ei, în raportul cu care întovărășește legea spune cu privire la femeia-avocat: «Proiectul nu prevede pentru femeie dreptul de a fi avocat, pentrucă ar fi în detrimentul societății dacă s'ar da femeii ocupațiuni care să o îndepărteze dela rolul important ce este chemată a îndeplini în familie. De altmintrelea, experiența făcută în alte țări a dovedit că imensa majoritate a femeilor nu înțelege să părăsească datorile către familie și societate, etc.», (pag. 51 a legii, ediția oficială);

1) V. Dreptul din 1912 No. 71, p. 578. N. R.

Văzând, așa dar, că dacă legiuitorul cu intenție nu se ocupă de femeia-avocat, a tălmăci legea în înțelesul estinderii dreptului de avocat și la femei, ar fi a depăși prin interpretare acea intenție;

Văzând că, din acelaș motiv devine inutilă discuțiunea diferitelor situații dificile de rezolvat în care s'ar afla femeia-avocat măritată în raporturile cu clienții, cu familia sa și cu societatea, întrucât aceste situații, cum și chestiunile privitoare la desvoltarea intelectuală și morală a femeii ar prezenta interes numai când legea din 1907 nu s'ar fi făcut în împrejurările arătate și în urma desbaterilor parlamentare și extraparlamentare ce au precedat-o; că așa fiind, apelul este întemeiat.

Pentru aceste motive, redactate de d-l consilier Em. Cernătescu, admite apelul, reformă deciziunea consiliului de disciplină din 13 Aprilie 1913 și respinge cererea d-nei Ella Negruzzi de a fi înscrisă ca avocat în tabloul corpului de avocați din Iași.

Semnați : D. Porfiriu, Em. Cernătescu, N. Leonescu,
D. Grigorovici,

Opiniune

Având în vedere că, se susține pentru a se respinge cererea d-nei Ella Negruzzi de a fi înscrisă în tabloul corpului de avocați din Iași, că femeilor, conform dispozițiilor din legea pentru organizarea corpului de avocați, nu le-ar fi permis exercițiul acestei profesii;

Având în vedere că, prin art. 1 din menționată lege, se arată a nume condițiunile ce se cer pentru a exercita această profesiune, condițiuni pe care de altminterlea le întrunește d-na Negruzzi, căci ea este româncă, este majoră și posedă titlul de licențiată în drept;

Considerând că, nici un text de lege nu pune printru condițiile ce trebuie să îndeplinească cineva spre a fi admis ca avocat și aceea de a aparține sexului bărbătesc;

Considerând că, se susține că termenul de român de care se servește legiuitorul, ar privi numai pe bărbați, căci de câte ori legiuitorul a vrut să acorde aceleaș drepturi și femeilor a spus-o formal în lege, acest argument este absolut neexact, căci nu odată dar de nenumărate ori legiuitorul, atât în legi speciale cât și în legi generale, se servește de cuvântul de român pentru a desemna atât pe bărbați cât și pe

femei, așa în art. 7, din Constituție se spune că «numai Români pot dobândi imobile rurale în România, și în art. 10 se spune că «toți Români sunt egali înaintea legii» și nimeni nu a contestat că și femeile beneficiază de aceleaș drepturi ca și bărbații, e inutil să mai relevăm, lucrurile stau tot astfel și în codul civil;

Având în vedere că, se mai susține că, prin legea din 1864, s'ar fi oprit pe femei dela profesiunea de avocat și se caută a se întări această susținere prin aceea că împrejurările în care a fost întocmită legea de față ar dovedi îndeajuns că și prin legea din 1864 s'ar fi îndepărtat pe femei dela exercițiul acestei profesii. Nu ne vom ocupa despre cele ce s'ar putea deduce din legea din 1864, dar vom trebui să vedem dacă în adevăr din împrejurările în care s'a votat această lege s'ar putea deduce incapacitatea femeii.

Mai întâi de toate se susține că din cele cuprinse în raportul d-lui Mișu Antonescu, raportorul comisiunii delegaților, ar reeși că legea nu prevede pentru femei dreptul de a fi avocat;

Având în vedere, pe deoparte, că în expunerea de motive nu se vorbește nimica despre o asemenea incapacitate, iar pe de alta, că pentru interpretarea legilor se cere câteodată recurs la raportul și la expunerea de motive, aceasta se face în cazurile în care legea este obscură, dar niciodată nu se cere recurs la acest ajutor când legea este clară cum e legea de față, mai ales, că fiind vorba de a se crea incapacități și restricțiuni la care cum se vede din raport s'au gândit delegații, era absolut de nevoie de a se traduce în lege aceste intențiuni ale promotorilor legii, și dacă aceste deziderate nu s'au tradus în lege, aceasta denotă că legiuitorul nu a împărtășit vederile delegaților, chestiunea fiind atât de importantă.

Pentru aceste motive, suntem de părere a se respinge contestația și a se menține pe d-na Ella Negruzzi în tabloul avocaților.

Semnat : I. T. Burada,

Observațiune. — Chestiunea femeii-avocat a venit din nou în discuție cu prilejul înscrierii d-nei Ella Negruzzi în baroul din Iași. Această înscriere nu a fost agreată de o parte din avocații ieșeni cari, atacând cu apel decizia consiliului de disciplină, au obținut dela Curte ștergerea din tablou a numitei doamne prin decizia ce publicăm mai sus.

Pentru a admite apelul contestatorilor, majoritatea Curței, compusă din d-nii consilieri Porfiriu, Em. Cernătescu, Leonescu și Grigoriu, se întemeiază pe legea avocaților din 1907, pe lucrările legislative și pe tradiție, din care deduce intenția legiuitorului de a exclude pe femei dela exercițiul dreptului de a pleda și a fi înscrise în barou. Minoritatea, reprezentată de d-l prim-președinte Burada, a rămas de opinie contrară, raționând că fiind vorba de restricțiuni și incapacități la care s'au gândit delegații, eră de nevoie ca aceste intențiuni ale promotorilor legii să fie traduse în textul ei; că, nefăcând aceasta, rezultă că legiuitorul nu a împărțait vederile delegaților.

Fiindcă, după cum suntem informați, chestiunea are a veni și înaintea Curței de casațiune, credem că nu este fără interes de a reimprospăta și argumentele d-lui D. Alexandresco, decanul facultăței juridice din Iași, dezvoltate înaintea Curței de apel din București, la 25 Octombrie 1902, cu ocazia cererei domnișoarei Elena B. Popovici de a fi înscrisă în barou, afacere care a făcut mult șgomot și în care au ple-dat, alături de d-l Alexandresco, și d-nii C. Mille și C. G. Dissescu.

Iată concluziunile d-lui Aléxandresco :

Chestiunea femeii avocat, care se discută astăzi cu atăta interes și pasiune înaintea justiției, pare a fi nouă. Ea este însă veche și datează încă de la Romani, unde femeile au avut dreptul de a pleda până când pretorul a intervenit prin edictul său, din cauza unei femei nerușinate (*improbissima femina*), numită după texte, când *Carfania*, când *Afrania*, când *Calpurnia*.

Iată, în adevăr, cum se exprimă, în această privință, un text din Digiste, la titlul *de postulando*, 3, 1: „Secundo loco edictum proponitur in eos qui pro aliis ne postulant: in quo edicto exceptit proter sexum, dum foeminas prohibet pro aliis postulare: et ratio quidem prohibendi, ne contra pudicitiam sexui congruentem, alienis causis se emmisceant, ne viribus officiis fungantur mulieres. *Origo vero introducta est a Carfania, improbissima femina, quae invereceunde postulans, et magistratum inquietans, causam dedit edicto*”¹⁾.

Istoria a păstrat o tristă amintire despre această ființă, care a fost primul avocat feminin. Contemporanii ei comparau vocea sa cu urletul unui căne. Ea era atât de violentă și de lacomă, în cât pronunțarea numelui ei înaintea unei alte femei se consi-

deră ca un ultragiu. Valerius Maximus, după ce ne spune că ea a murit în anul 48 înainte de Christos, adaugă: că istoria trebuie cu mai multă plăcere să înregistreze moartea decât nașterea unui asemenea monstru²⁾.

Tot valerius Maximus ne arată însă că Amasia, femeia consulului Sulpicius și Hortensia, fiica jurisconsultului Hortensius, au dobândit mari și legitime succese la bara justiției.

Dreptul canonic a interzis femeilor accesul barei, însă vechiul drept francez n'a culezat să meargă până acolo.

Iată, în adevăr, cum se exprimă, în această privință, Corberon, care era procuror general la parlamentul din Metz în 1697 :

« Il est vrai qu'après qu'une dame romaine, dont le nom est rapporté au Digeste, eut manqué au respect qu'elle devoit à son juge, en poursuivant avec trop de chaleur et d'importunité une demande déraisonnable, on défendit à toutes les femmes de se charger des affaires d'autrui. Mais *cette jurisprudence n'a jamais été reçue en France*. Il a toujours été permis aux femmes de soutenir les intérêts qui leur ont été confiés. *Nos mœurs sont à cet égard plus civilisées que celles des Romains* puisque sans distinction ils éloignaient toutes les femmes de tous les emplois publics, et les tenaient pendant toute leur vie sous la tutelle de leurs parents ou de leurs maris, au lieu que, parmi nous, plusieurs femmes illustres par leurs talents extraordinaires ont été admises aux premiers emplois dans lesquels elles ont utilement servi le prince et la patrie »³⁾.

Dar să trecem la dreptul nostru anterior. Este de observat, în această privință, că Codul Caragea nu interzice femeilor exercițiul drepturilor civile, ci numai acelor politice și publice, și vom vedea îndată că profesiunea de avocat nu poate fi considerată nici ca o funcție publică, nici ca un drept politic⁴⁾.

«Numai bărbații se fac boeri, judecători și cărmuitori obștești; numai bărbații se fac archiere, preoți și diaconi. Femeile sunt depărtate de toate cinurile politicești, stăpâniri și slujbe publice» (art. 1—3, Cod Caragea, partea 1, capit. 1, *pentru bărbați și femei*).

²⁾ Vezi Ch. Turgeon, «Le Féminisme français» (Paris, Larose, 1902), I, p. 45. Vezi darea de seamă ce am făcut asupra acestei însemnate cărți, în «Curierul Judiciar», din 1902, No. 8.

³⁾ Această citație este extrasă din pledarea unei femei, d-soara Chauvin, care, în 1897, susținea ea însăși cu mult talent înaintea Curței din Paris dreptul ei, incontestabil după noi, de a exercita profesiunea de avocat, deși acest drept n'a fost admis de Curte. Vezi D. P. 1898, 2, p. 193, coloana 2.

⁴⁾ Un vechiu comentator al codului Caragea, I. Bărbătescu («Cursul dreptului civil român», București, 1849), este deci greșit când afirmă (p. 97) că: «femeile sunt depărtate dela drepturile publice, sub care se înțeleg drepturile fiduciare, adică acele drepturi ce o persoană exercită în folosul alteia precum: drept de a fi avocat, martur și altele».

¹⁾ I. 1, § 5, ab initio, Dig., De postulando, 3, 1.

Sunt însă dator să vă spun că, în Moldova, logofătul dreptăței, ministrul justiției, cum s'ar zice astăzi, a fost de altă părere. Iată, în adevăr, ce găsim, în această privință, în Codul judiciar al Moldovei (colecția de deslegări și circulari ministeriale, ed. din 1862, p. 912 *ad notam*).

«La 1849, judecătoria de Bacău cerând deslegare Logofetei *dacă o femeie poate fi primită de vechită în pricină*, Logofetea, prin officia cu No. 6380, din 24 Noembrie același an, i-au răspuns: că la Basilicale, cartea VIII, t. II, L. 54, se hotărăște: «*că nici femeea, nici oșteanul, nici acei ce se află în slujbă publică, nici acel ce lipsește în trebile Statului, nici acel cuprins de pururelnică boală nu sunt învoiți de a fi apărătorii pricinilor de judecată*», și că, prin urmare, judecătoria să se povățuiască în asemenea caz de prescria mai sus lege».

Vasăzică, după Basilicale, femeea nu putea fi avocat. Dar, slavă domnului, Basilicalele, la care ne trimete și regulamentul organic al Moldovei (art. 318, *in fine*), nu mai sunt astăzi legile acestei țări.

S'a zis că profesiunea de avocat trebuie considerată și astăzi ca un *officiu viril*, ca un privilegiu al bărbatului.

Iată cum ilustrul profesor și decan al facultății juridice din Paris, Glasson, restoarnă acest pretins argument:

„Cette expression *office viril* est très remarquable, car elle remonte au droit romain ou elle avait un sens précis. A cette époque, un office, un acte était viril toutes les fois qu'ils étaient réservés aux hommes. Ainsi l'office de tuteur était viril; le fait d'intercéder, c'est à dire de garantir la dette d'autrui, était aussi un acte viril. Mais cette expression est, à vrai dire, depuis longtemps tombée en désuétude et nous avons adopté une terminologie tout à fait différente. Nous parlons aujourd'hui de droit public, de droit civil. Si le mot a disparu, c'est que la chose à la quelle il s'appliquait a subi le même sort. D'ailleurs, quand on dit que la profession d'avocat doit être réservée aux hommes parce qu'elle institue un office viril, c'est à dire réservé aux hommes, on fait plutôt une pétition de principe qu'on établit une démonstration”⁵).

Un alt argument consistă în a zice că, pentru a exercita profesiunea de avocat, trebuie a avea plenitudinea drepturilor civile, ceea ce nu au femeile. Or, aceasta nu este exact; căci legea nu face, în această privință, nici o deosebire între bărbați și femei. «In genere, zic Aubry et Rau, persoanele de

un sex și altul se bucură de aceleași drepturi civile, fiind supuse aceluiași îndatoriri. In ceea ce privește exercițiul drepturilor civile, femeile sunt, în toate privințele, puse pe aceeași treaptă cu bărbații; ele pot, deci, să exercite toate actele vieții civile, fără nici o autorizare sau asistență»⁶).

Femeea majoră are, deci, aceeași capacitate ca și bărbatul, și numai prin căsătorie se recunoaște su-premația bărbatului.

Nu trebuie să confundăm drepturile civile cu acele publice și politice. Drepturile publice aparțin tutu-lor, chiar și femeilor.

Ast-fel sunt de exemplu: libertatea individuală, libertatea muncii, libertatea de conștiință, libertatea cultului. etc. Femeile nu au însă de o camdată, în țara noastră, exercițiul drepturilor politice, după cum o spune și Codul Caragea prin textul mai sus reproduc, cu-toate-că și în această privință sunt oare-care excepțiuni. Ast-fel, femeile sunt admise în administra-țiunile poștelor și telegrafelor, în învățământul primar și secundar, etc.

Profesiunea de avocat nu este prin ea însăși o funcțiune publică și nu cere exercițiul drepturilor politice.

Dovada cea mai bună este că un minor, care nu are exercițiul drepturilor politice, poate foarte bine fi avocat, dacă întrunește celelalte condițiuni pres-crise de lege. Profesiunea de avocat este o profes-iune liberă, accesibilă tuturor aceluia pe care legea nu i-a depărtat anume de la exercițiul ei.

Dar advocații pot, în unele cazuri, fi chemați a înlocui pe judecători și pe membrii ministerului pub-lic (art. 85, 117, 330 Pr. civ. art. 18 și 33 L. org. judes. din 1890).

Ei bine, nimic mai simplu: femeea nu va avea acest drept, pentru-că nu poate fi magistrat.

Ea nu va putea fi nici membru în consiliul de disci-plină, fiind-că acest consiliu exercită o jurisdicție, pe care n'o poate exercita femeea. Se poate, în adevăr, foarte bine ca cine va să fie avocat și să nu aibă dreptul de a înlocui pe magistrați. Asemenea inca-pacitate există în legea organ. judecătorești, pentru advocații netitrați (art. 33. § 2). Argumentul prop-us nu este deci concludent.

Iată cum se exprimă, în această privință, un alt profesor al facultății juridice din Paris, mult regreta-tul Labbé, în adnotația sa asupra unei decizii a Curței de casație din Belgia, care iarși puse în principiu că femeea nu poate exercita profesiunea de avocat:

«L'argument tiré de ce que les avocats peuvent

⁵ Glasson, observație asupra deciziei Curței din Paris, care, la 30 Noembrie 1897, a respins pe d-șoara Chauvin de la exercițiul profesiunii de avocat, D. P. 1898, p. 188, coloana 2.

⁶ Aubry et Rau, I, § 86, p. 579 (ed. a 5-a). Glasson, 1000 supra cit.

être appelés à siéger comme juges, à occuper les fonctions du ministère public, n'est pas un argument irrésistible. On peut dire que l'avocat prendra la place du juge et exercera la fonction publique de juge, si d'ailleurs il est capable. La femme sera écartée à raison de son sexe. Un mineur peut à toute force être avocat; bachelier à 16 ans, licencié en droit trois ans après; il peut être avocat à 19 ans. Il s'abstiendra de remplacer un juge ou un officier du ministère public tant qu'il n'aura pas vingt-cinq ans⁷⁾.

Ce să mai zicem despre argumentul invocat de consiliul de disciplină: „că a admite femeilor exercițiul profesiei de avocat ar fi a le impune ori a rămânea cilibatate, ori ca pentru fie-care act să fie autorizate de soții lor, care vor trebui să le secondeze pretutindeni în justiție⁸⁾”.

Bărbatul nu va avea să umble pe la tribunale după soția sa, cu traista în băț, iertați-mi expresiunea, spre a o autoriza pentru fie-care proces în parte, ci va fi suficient ca el să consimtă o dată pentru tot-d'una la exercițiul acestei profesii, fie în mod expres, fie tacitamente, așa cum se practică în privința femeilor măritate, care exercită un comerț deosebit de acel al bărbaților lor (art. 15 C. com.). Prin urmare, să nu să zică că autorizarea necesară din partea bărbatului ar complica și îngreună mersul justiției.

Imprejurarea că, în Franția, controversa ce există în această privință între doctrină și jurisprudență, a fost decisă în favoarea femeii prin o lege specială (L. din 1 Decembrie 1900) nu dovedește încă că, în România, femeile trebuie să fie depărtate de la această nobilă și frumoasă misiune.

Și fiind-că vorbesc despre noua lege franceză, lăsați-mă să vă spun un lucru pe care poate nu'l cunoașteți, și anume: că raportorul acestei legi ne-a făcut distinsa onoare de a număra țara noastră printre acele mai liberale, în care se recunoaște femeilor dreptul de a fi avocați.

După ce el vorbește, în adevăr, de Statele-Unite, de India, de Noua-Zelandă, Mexicul, Chili, Norvegia, Suedia, Elveția, etc. unde dreptul de a apăra la bara justiției nu se tăgăduiește femeilor, el se ocupă de țara noastră în termenii următori:

„En Europe, enfin, plusieurs pays ont pris les devants et ont déjà reformé leur législation pour permettre aux femmes d'exercer la profession d'avocat, comme elles exercent déjà celle de médecin.

„*Quelques-uns même, sans faire de loi nouvelle, se*

sont contents d'interpréter largement le silence des lois anciennes. C'est ce qui s'est produit notamment en Roumanie. Par délibération du conseil de l'ordre des avocats de Bucarest, du 26 juin 1891, une femme, Mlle Bilcescu (in text din eroare se zice Bibesco), doctear en droit de la Faculté de Paris, fut inscrite au tableau des avocats, sur sa seule demande, parce que est-il dit dans la délibération: «1) aucun texte de loi n'exige comme condition nécessaire pour être admis comme avocat, celle d'appartenir au sexe masculin; 2) pour l'exercice d'une profession, tous doivent jouir de la liberté du travail et de l'égalité devant la loi, en tant qu'aucun texte légal ne proclame le contraire; 3) si dans certains cas, les avocats peuvent être appelé à remplacer le juge, ou le procureur, cette objection se trouve sans fondement, puisque le fait d'être avocat n'implique pas en soi et par lui-même le droit d'être magistrat, mais seulement la possibilité de ce droit⁹⁾”.

Inscrierea, la 1891, în baroul Capitalei, a d-șoarei Bilcescu, care nu s'a prezentat la Curte spre a depune jurământului legiuit, a făcut atunci atâta șvon, în cât un profesor eminent al Universității din

9) Vezi Sirey, anul 1901. Lois annotées, p. 2, coloana 2. V. și Pand. périod. 1901, 4, p. 17, coloana 2, în fine. Iată considerentele foarte juridice ale consiliului de disciplină din Capitală, care, la 1891, au admis înscrierea d-șoarei Bilcescu în barou. Intre membrii cari au semnat această încheiere memorabilă figurează și d-l C. G. Dissescu:

„Considerând că nici un text de lege nu pune printre condițiile ce trebuie să îndeplinească cineva spre a fi admis ca avocat și aceea de a aparține și sexului masculin;

„Că legea nu cere decât condiții de titlu și naționalitate, asimilând astfel dreptul de a fi avocat cu acela de a cumpăra imobile rurale, drept care deși nu aparține decât Românilor, nu presupune însă exercițiul drepturilor politice, ceea ce conduce la ideea că femeile și minorii au acest drept;

„Considerând că avocatura este o profesie și că, prin urmare, libertatea muncii și egalitatea tuturor dinaintea legilor, pe câtă vreme nici un text de lege nu zice altfel, ne împiedică de a crea deosebiri arbitrare și extralegale;

„Considerând că obiecțiunea cumcă, în anumite cazuri, avocații sunt chemați a ține locul judecătorului și al procurorului, — atribuțiune pentru care desigur exercițiul drepturilor politice este necesar, — nu are nici un temel, de oarece faptul de a fi avocat nu implică în sine și dreptul de a fi magistrat, ci numai posibilitatea dreptului, obiecțiune care de altfel s'ar aplica și minorilor, deși știut este că nici un text de lege nu-i împiedică de a fi avocați;

„Considerând că art. 24 cod. civil român, înovând asupra dreptului francez, a admis pe femei ca martori în actele stărei civile, așa că, la noi, dreptul femeilor de a lua parte la unele acte judiciare devine și mai evident;

„Considerând că așa fiind, în lipsa unui text de lege și față cu principiile generale care guvernează întreaga noastră legislație, nu este cu puțință a împiedica pe petiționara Bilcescu de a fi înscrisă ca avocat;

„Că chiar prin codul Caragea, abrogat, după art. 3 dela cap. 1, partea 1, femeile erau depărtate numai dela cinurile politicești, stăpâniri și slujbe publice, fără ca să fie nici chiar la acea epocă depărtată și înapoiată interzicere dela exercițiul profesiunilor libere, etc.”. Vezi și considerentele minorității consiliului actual, care au admis înscrierea d-rei Popovici. Aceste considerente, semnate de d-nii P. Bors, C. I. Polyz și N. I. Flămânda, sunt publicate, împreună cu considerentele majorității, în «Curierul Judiciar» din 1902, No. 69.

7) Vezi Sirey, 1890. 4. p. 25, coloana 3.

8) Acest argument se vede reproduș în decizia Curței: „Considerând, zice Curtea, că femeile căsătorite avocați, ar trebui să fie meru însoțite de bărbații lor, sau meru obligate la cereri de autorizări, ceea ce ar complica și îngreună mersul justiției”.

Bruxelles, cunoscut prin numeroasele sale scrieri feministe, Louis Frank, s'a grăbit a adresă o scrisoare plină de elogi decanului avocaților Capitalei de atunci, prin care declară, între altele, că soluțiunea dată de barou dovedește un spirit mare și liberal de justiție, și că acest fapt are o deosebită însemnătate, de oare-ce România, și în special- consiliul de disciplină din București vor avea onoarea de a fi introdus o mare inovație în existența baroului¹⁰).

Precum vedeți, d-lor, străinii ne cred mai liberali decât suntem. Lăsați-i în această credință și nu le răpiți ilusia lor.

În realitate, nimic nu se opune la exercițiul profesiei de avocat din partea femeilor. Ele pot fi martori (art. 24 C. civ.)¹¹, și mandatari (art. 1538). Pentru ce n'ar putea oare să iea, înaintea justiției, apărarea acelor nedepțăriți?... Ele nu vor inunda, așa precum se crede, facultățile de drept și palatele de justiție. Din când în când veți auzi un glas mai dulce, mai plăcut, un glas fermecător, și poate că ele vor contribui la înălțarea moravurilor noastre.

Dar, ni se va zice poate, că legea avocaților nu vorbește decât de bărbați¹²). Da, așa este; însă ea nu exclude femeile, și pentru ea să le declarați incapabile, vă trebuie un text de lege, fiind-că capacitatea este regula generală, iar incapacitatea excepțiunea. Și legea sanitară nu vorbește în genere decât de medici, la genul masculin, și cu-toate-acestea, dreptul femeii de a fi medic nu se mai discută, după cum în scurt timp nu se va mai discuta nici acel de a exercită profesia de avocat. Aceasta este o evoluțiune firească, de care jurisprudența trebuie să ție seamă, căci ea nu trebuie să rămăe staționară.

Dar, apoi, nici Codul penal, în cele mai multe cazuri, nu vorbește decât de bărbați, și cu-toate-acestea îl aplicați, cu drept cuvânt, în toate zilele

10) Vezi N. Polizu-Micșunesti, Femeia și profesia de avocat, «Dreptul» din 1902, No. 4, p. 36, coloana 1.

11) După textul corespunzător francez (art. 37), femeile nu puteau fi martori în actele stărei civile, incapacitate care nu s'a ridicat decât prin legea din 7 Decembrie 1897. Vezi Planiol, I, 517, p. 204 (ed. a 2-a). După codul Caragea, femeile nu puteau mărturisi decât în cazurile în care nu încăpeau bărbații (art. 39, 40, partea VI, cap. 2). Cpr. Harmenopol, I, 13, § 7. Vezi și codul Calimach (art. 751, text și nota 46).

12) În motivele date de Curte se invoacă și acest argument: «Considerând, zice Curtea, că într-o asemenea stare legală și consuetudinală, ar fi a forța sensul și litera legii dela 1864, când am presupune că legiuitorul întrebuintând pretutindeni numai termeni masculini... a înțeles a vorbi indistinct de bărbați și de femei, etc.».

și femeilor. Pentru a lua un singur exemplu, art. 332 din Codul penal, dispune, *la masculin*, că *aceia* (nu *aceea*) care, în vedere de a împărtași folos, face să nască o amăgire în paguba averii altuia..., etc., *este culpabil* de înșelăciune. Oare s'ar putea susține în mod serios că acest text nu pedepsește înșelăciunea comisă de o femeie, fiind-că el nu vorbește decât de bărbați? De sigur că nu. Vedeți dar că acest argument nu resistă la o analiză serioasă.

La temerea nejustificată, pe care au exprimat-o unii, zicând că, prin frecventarea sălilor pașilor perduți, femeia ar perde ceva din pudoarea, adică din podoba ei, vom răspunde împreună cu raportorul legii franceze: «*que la vertu est peut-être aussi en sûreté dans les emplois sévères du barreau que dans les rôles divers de la comédie humaine*».

Vom reaminti, de asemenea, cuvintele deputatului Tillaye, care a daos că: «*într-o țară unde femeia este respectată și considerată, nici-o dificultate nu se va naște la bara justiției între avocatul actual și noul ei confrate. Prezența unei femei nu poate, din contra, decât să facă mai distinse și mai alese, în desbaterile judecătorești, raporturile reciproce dintre adversari*»¹³).

Privilegiul avocaților nu va suferi de concurența feminină. Din contra, primind în această corporație câte-va femei de merit, deștepte și instruite, baroul, după cum în termeni eleganți a zis Louis Frank, se va înălța, se va întări, iar justiția va da cu această ocaziune, altor țări o lecție de drept, de moralitate, de altruism și de echitate.

D. ALEXANDRESCO.

13) «*La présence d'une femme à la barre, ne peut qu'augmenter la courtoisie réciproque des débats d'audience*». Vezi Pand. Périod. 1901, 3. p. 17, coloana 2, în fine.

BULETINUL PUBLICAȚIUNILOR JUDICIARE

Grefa tribunalului Ilfov secția 4 civilo-corecțională

EXTRACT

D-1 Samii Canetti de profesie funcționar comercial, domiciliat în București strada Carol 19, a cerut acestui tribunal prin petiția înregistrată la No. 15603, din 6 luna Iunie anul 1913 să fie divorțat de soția sa pentru motive din cauză determinată. Din căsătorie este 1 copil.

Averea soției părâte arătată de soțul reclamant prin menționata petiție se compune din: zece mii lei ca dotă.

Termenul înfățișării este fixat pentru ziua de douăzeci și unu Iunie 1913.

Acest extract se publică de noi grefier prin ziarul *Dreptul* conform art. 285 c. civ.

Grefier, *Mincopol*;

No. 16771 din 1913 Iunie 15

Dosarul No. 1518 din 1913